

MÜZİK ENDÜSTRİSİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜN STRATEJİK ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Günsu YILMA ŞAKALAR¹
Alper ŞAKALAR²

ÖZ

Bu araştırma, dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkilerini stratejik bir perspektiften incelemektedir. Dijitalleşme, müzik üretiminden dağıtımına, tüketimden ekonomik modellere kadar geniş bir yelpazede köklü değişimlere yol açmıştır. Dijital prodüksiyon yazılımları ve sanal stüdyolar, müzik üretim süreçlerini daha erişilebilir ve maliyet etkin hale getirirken, dijital platformlar ve streaming servisleri müzik dağıtımını kolaylaştırmış ve tüketici deneyimini kişiselleştirmiştir. Bu süreç, bağımsız sanatçılar için yeni fırsatlar yaratırken, aynı zamanda telif hakları ve dijital korsanlık gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

Araştırmada, dijitalleşmenin tüketici davranışları üzerindeki etkileri ve ekonomik yapıları üzerindeki dönüşümler detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Dijitalleşmenin müzik endüstrisindeki yeni iş modelleri ve inovasyonlar üzerindeki etkileri, abonelik ve freemium modellerinin yanı sıra blockchain teknolojisinin kullanımı gibi konularla birlikte incelenmiştir. Sanatçıların dijitalleşme sürecinde karşılaştıkları fırsatlar ve zorluklar da derinlemesine analiz edilmiştir.

Son olarak, dijitalleşmenin müzik endüstrisinin geleceğine yönelik beklentileri ve potansiyel etkileri değerlendirilmiştir. Yapay zeka, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojilerin müzik endüstrisinde yeni deneyimler ve iş modelleri yaratacağı öngörülmektedir. Araştırmanın bulguları, müzik endüstrisinin dijital dönüşüme uyum sağlaması ve yenilikçi çözümler geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkilerini anlamanın ve stratejik planlamalar yapmanın, sektörün sürdürülebilirliği ve rekabet gücü açısından kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik endüstrisi, Strateji, Dijital dönüşüm

AN ANALYSIS ON THE STRATEGIC IMPLICATIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE MUSIC INDUSTRY

ABSTRACT

This study examines the impact of digitalization on the music industry from a strategic perspective. Digitalization has led to profound changes in a wide range of areas, from music production to distribution, consumption, and economic models. Digital production software and virtual studios have made music production processes more accessible and cost-effective, while digital platforms and streaming services have facilitated music distribution and personalized the consumer experience. This process has created new opportunities for independent artists, but has also brought challenges such as copyright issues and digital piracy.

The study provides a detailed examination of the effects of digitalization on consumer behavior and the transformations in economic structures. It analyzes the impact of digitalization on new business models and innovations in the music industry,

Makale Geliş/Kabul Tarihi: 24.07.2024/29.08.2024

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, yilmagunsu@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-6635-5010.

² Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, alpersakalar@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-0137-9087.

Künye Bilgisi: Şakalar, Yılma, G. & Şakalar, A. (2024). Müzik endüstrisinde dijital dönüşümün stratejik etkileri üzerine bir analiz, *Uluslararası Stratejik Boyut Dergisi*, 3(2), 61-77.

including subscription and freemium models as well as the use of blockchain technology. The opportunities and challenges faced by artists in the digitalization process are also deeply analyzed.

Finally, the study evaluates the future expectations and potential impacts of digitalization on the music industry. It is predicted that technologies such as artificial intelligence, virtual reality, and augmented reality will create new experiences and business models in the music industry. The findings of the study emphasize the need for the music industry to adapt to digital transformation and develop innovative solutions. In this context, understanding the comprehensive effects of digitalization on the music industry and making strategic plans is critical for the sustainability and competitive strength of the sector.

Keywords: Music, Music industry, Strategy, Digital transformation

GİRİŞ

Dijitalleşme, 21. yüzyılın başlarından itibaren hızla gelişen teknoloji ve internet altyapısının yaygınlaşması ile birlikte hayatın hemen her alanında köklü değişimlere neden olmuştur. Özellikle müzik endüstrisi, dijitalleşmenin etkilerini yoğun bir şekilde hisseden sektörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel müzik dağıtım yöntemlerinin yerini dijital platformlar alırken, müzik üretiminden tüketimine kadar pek çok aşama yeniden şekillenmiştir. Bu süreç, müzik endüstrisinin ekonomik yapısından sanatçıların kariyer yönetimine kadar geniş bir yelpazede dönüşüme yol açmıştır.

Dijitalleşmenin müzik endüstrisine etkileri, pek çok boyutta incelenmeye değerdir. İlk olarak, dijital prodüksiyon araçları ve yazılımları, müzik üretim süreçlerini devrim niteliğinde değiştirmiştir. Eskiden yalnızca büyük stüdyolarda gerçekleştirilebilen yüksek kaliteli müzik prodüksiyonları, günümüzde ev stüdyolarında ve hatta taşınabilir cihazlarda bile mümkün hale gelmiştir. Bu durum, müzik üretimini daha demokratik ve erişilebilir kılmış, bağımsız sanatçıların kendi eserlerini yaratma ve paylaşma olanaklarını arttırmıştır. Dijital prodüksiyonun sunduğu esneklik ve yenilikler, müzikal yaratıcılığı da teşvik etmektedir.

Müzik dağıtımında da dijitalleşmenin etkileri son derece derindir. Geleneksel olarak fiziksel medyalar (CD, plak, kaset) üzerinden yapılan müzik dağıtımını, dijital platformlar ve streaming servisleri sayesinde büyük ölçüde değiştirmiştir. Spotify, Apple Music ve YouTube gibi platformlar, müzik eserlerinin dünya çapında anında erişilebilir olmasını sağlamış ve tüketicilerin müzikle etkileşim biçimlerini köklü bir şekilde dönüştürmüştür. Bu platformlar, kullanıcıların geniş bir müzik arşivine düşük maliyetlerle veya ücretsiz olarak erişimini sağlamakta ve müzik dinleme alışkanlıklarını daha esnek ve kişiselleştirilmiş hale getirmektedir.

Dijitalleşme, müzik tüketici davranışlarında da önemli değişikliklere yol açmıştır. Streaming servislerinin yaygınlaşması, tüketicilerin müzik dinleme alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirmiş, müzik tüketimini daha anlık ve talep üzerine bir deneyim haline getirmiştir. Sosyal medya platformları, müzik keşfini ve paylaşımını hızlandırmış, tüketicilerin favori sanatçılarıyla doğrudan etkileşim kurmalarına olanak tanımıştır. Algoritma tabanlı müzik öneri sistemleri, kullanıcıların dinleme geçmişlerine göre kişiselleştirilmiş müzik önerileri sunarak, dinleyici deneyimini zenginleştirmektedir.

Ekonomik açıdan dijitalleşme, müzik endüstrisinin gelir modellerini de dönüştürmüştür. Fiziksel medya satışlarından elde edilen gelirler azalırken, dijital platformlardan elde edilen abonelik ve reklam gelirleri artmıştır. Ancak bu geçiş, bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Streaming servislerinden elde edilen gelirlerin sanatçılar arasında adil bir şekilde dağıtılıp dağıtılmadığı konusu tartışmalara yol açmaktadır. Ayrıca, dijital korsanlık ve telif hakları sorunları, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecinde karşılaştığı önemli zorluklar arasında yer almaktadır. Dijital platformların gelir dağılımı politikaları ve telif haklarının korunması konuları, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Bu araştırmada, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini stratejik bir bakış açısıyla incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın temel amacı, dijitalleşmenin mzık üretimi, dağıtımı ve tüketimi üzerindeki etkilerini analiz ederek, bu süreçlerin endüstrinin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına katkılarını ve dönüşümlerini ortaya koymaktır. Ayrıca, dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki etkileri ve gelecekteki olası gelişmeler de araştırmanın odak noktaları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkilerini ortaya koyarak, literatüre teorik ve pratik katkılar sağlanması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini stratejik bir perspektiften incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemleri kullanılmış ve araştırma literatür taraması ile doküman analizi desenleriyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri farklı disiplinlerde çeşitli olguları keşfetmek ve anlamak için önemli bir araçtır. Doküman analizi, basılı ve elektronik materyalleri sistematik bir süreçle değerlendirmeyi içerir ve araştırmacıların yazılı belgelerin içeriğini titizlikle analiz etmelerini sağlar (Sak vd., 2021). Bu yöntem, özellikle nitel çalışmalarda kullanılıştır ve belirli olguların, olayların, organizasyonların veya programların ayrıntılı tanımlarını sunar. Araştırma sürecinde literatür taraması ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde anlamak ve analiz etmek için uygun bir ereve sunmaktadır.

Literatür Taraması

Araştırmanın ilk aşamasında, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini inceleyen mevcut literatür detaylı bir şekilde taranmıştır. Bu kapsamda, akademik makaleler, kitaplar, raporlar ve endüstri analizleri incelenmiştir. Literatür taraması, dijitalleşmenin mzık üretimi, dağıtımı, tüketici davranışları, ekonomik modeller ve yeni iş fırsatları üzerindeki etkilerini anlamak için geniş bir bilgi tabanı oluşturmuştur. Ayrıca, literatürdeki mevcut boşlukları ve tartışmaları belirlemek için kullanılmıştır.

Doküman Analizi

Araştırmanın son aşamasında, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini yansıtan çeşitli dokümanlar analiz edilmiştir. Bu dokümanlar arasında endüstri raporları, piyasa analizleri, şirket raporları ve dijital platformların kullanım verileri yer almaktadır. Doküman analizi, dijitalleşmenin ekonomik etkilerini ve yeni iş modellerini daha iyi anlamak için kullanılmıştır. Ayrıca, dijital platformların gelir dağılımı, kullanıcı davranışları ve teknolojik yenilikler hakkında bilgi sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmada, nitel veri toplama yöntemlerinin yanı sıra, toplanan verilerin analizi için içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. İçerik analizi, literatür taraması ve doküman analizlerinden elde edilen verilerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve temalar, kategoriler ve kavramlar üzerinden yorumlanmasını sağlamıştır. Bu yöntem, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamak ve bu etkilerin stratejik çıkarımlarını yapmak için kullanılmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın yöntemi, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkilerini analiz etmek için çeşitli nitel veri toplama ve analiz tekniklerini içermektedir. Bu yöntemler, dijitalleşmenin mzık endüstrisinde nasıl bir dönüşüm yarattığını ve bu dönüşümün farklı boyutlarını anlamak için sağlam bir temel sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, dijitalleşmenin mzık endüstrisi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koyarak, sektördeki kişiler için stratejik çıkarımlar yapma konusunda önemli rehberlik sağlamaktadır.

DIJİTALLEŞMENİN MÜZİK ÜRETİMİNİN VE DAĞITIM KANALLARININ DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Dijitalleşmenin müzik üretimi üzerindeki etkileri, teknolojik ilerlemeler ve yeniliklerle şekillenen bir dizi değişimi içermektedir. Dijital dönüşüm, geleneksel süreçlerin dijital teknolojilerle yeniden yapılandırılmasını içermekte ve kurumlarda verimliliğin ve etkinliğin artmasına yol açmaktadır (Kurt vd., 2023). Geleneksel müzik prodüksiyon yöntemleri, analog cihazlar ve stüdyo ortamlarıyla sınırlı kalırken, dijitalleşme ile birlikte müzik üretim süreçleri daha erişilebilir ve esnek hale gelmiştir. Bu dönüşüm, müzik prodüksiyon yazılımları, dijital ses işleme (DSP) teknolojileri ve sanal stüdyolar aracılığıyla mümkün olmuştur. Artık sanatçılar, profesyonel stüdyo ekipmanlarına ihtiyaç duymadan, evlerinden veya herhangi bir yerden yüksek kaliteli müzik üretebilmektedir.

Dijital teknolojilerin müzik prodüksiyonundaki rolü, özellikle müzik prodüksiyon yazılımlarının (Digital Audio Workstation - DAW) yaygınlaşmasıyla başlamıştır. Örneğin, Pro Tools, Logic Pro ve Ableton Live gibi yazılımlar, sanatçılara ve prodüktörlere çeşitli araçlar ve efektler sunarak yaratıcı süreçleri daha verimli ve etkin hale getirmiştir. Bu yazılımlar sayesinde, müzik prodüksiyonu daha önce hiç olmadığı kadar erişilebilir hale gelmiş ve bağımsız sanatçıların kendi eserlerini üretme ve dağıtma olanakları artmıştır. Bu durum, müzik endüstrisinde demokratikleşme olarak adlandırılabilir bir süreci de beraberinde getirmiştir (Yang, 2024). Ayrıca, müzik prodüksiyonunda dijital teknolojilerin kullanımı, sanatçılara ve prodüktörlere daha fazla kontrol ve esneklik sağlamaktadır. Örneğin, Ableton Live gibi yazılımlar, kullanıcılara sesleri özelleştirme, efektler ekleme, kayıt yapma, döngü oluşturma ve diğer müzik unsurlarını özelleştirme konusunda tam kontrol imkanı sunmaktadır (Klipfel, 2017). Bu da sanatçıların yaratıcılıklarını daha özgürce ifade etmelerine ve müziklerini istedikleri şekilde şekillendirmelerine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, dijital teknolojilerin müzik prodüksiyonunda giderek artan rolü, sanatçılara ve prodüktörlere daha fazla olanak sunmakta, yaratıcı süreçleri kolaylaştırmakta ve müzik endüstrisinde demokratikleşmeye teşvik etmektedir.

Yazılım ve donanım inovasyonları, dijital müzik prodüksiyonunun kalitesini ve olanaklarını sürekli olarak geliştirmektedir. Örneğin, yüksek çözünürlüklü dijital ses kayıt cihazları ve sanal enstrümanlar, sanatçılara daha geniş bir ses paleti sunmakta ve müzik üretim süreçlerini zenginleştirmektedir. Sanal enstrümanlar ve yazılım tabanlı synthesizerlar, sanatçıların ve prodüktörlerin daha önce fiziksel olarak mümkün olmayan sesleri ve efektleri yaratmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, dijital ses işleme (DSP) teknolojileri sayesinde, kayıtlar üzerinde detaylı düzenlemeler ve miksajlar yapılabilmekte, bu da müziğin sonik kalitesini artırmaktadır. Modern sinyal işleme teknikleri, müzisyenlere daha önce elde edilemeyen bir kontrol ve hassasiyet sağlar. Bu teknikler, doğal seslerin analizi, yapay yankı, ve dijital müzik sentezi gibi alanlarda kullanılır (Moorer, 1977; Alles, 1980; Tarr, 2022).

Bağımsız sanatçılar ve dijital müzik üretimi konusu, dijitalleşmenin müzik endüstrisindeki en dikkat çekici etkilerinden birini oluşturmaktadır. Geleneksel müzik endüstrisi yapısında, sanatçıların kariyerlerini sürdürebilmeleri için büyük plak şirketlerine ve profesyonel stüdyolara ihtiyaç duyulurken, dijitalleşme ile birlikte bu dinamikler değişmiştir. Artık bağımsız sanatçılar, dijital platformlar ve sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşabilmekte ve kendi müziklerini pazarlayabilmektedir. Bu durum, bağımsız müziğin ve yerel sahnelerin güçlenmesine katkıda bulunmuş ve çeşitliliği artırmıştır.

Dijitalleşme, müzik prodüksiyon süreçlerinde esneklik ve yaratıcılık olanaklarını genişletirken, aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Dijitalleşme ile birlikte müzik üretiminde rekabet artmış, sanatçılar arasındaki farklılaşma daha zor hale gelmiş ve azalmıştır. Ayrıca, dijital platformlarda içeriklerin hızla yayılması ve çoğalması, kalite kontrolünü zorlaştırmış ve müzik piyasasında enflasyona neden olmuştur. Buna ek olarak, dijitalleşmenin getirdiği teknolojik bağımlılık, bazı sanatçılar için yaratıcı süreçlerin mekanikleşmesi ve sanatsal özgünlük kaybı gibi sorunları da gündeme getirmiştir. Bazı araştırmalar dijitalleşmenin müzik prodüksiyon süreçlerinde esneklik ve

yaratıcılığı artırdığını, rekabeti ve verimliliği yükselttiğini öne sürerken, diğer çalışmalar ise kalite kontrolünü zorlaştırdığını, sanatsal özgünlük kaybına ve sektördeki istihdam sorunlarına yol açtığını belirtmektedir. Möllenkap'a (2019) göre dijitalleşme, müzisyenlerin sanatsal olanaklarını genişletmiş ama aynı zamanda çalışma koşullarının güvencesizleşmesine de sebep olmuştur. Leyshon (2009) da yazılımların kayıt sürecine dahil edilmesinin üretimin çoğalmasını teşvik ettiğini ve kayıt stüdyosu sektörünün gerilemesine yol açarak stüdyoların kapanmasına, işten çıkarmalara ve eksik istihdama yol açtığını ifade etmiştir. Leyshon 2001 yılında yaptığı başka bir çalışmada da "dijital içerik ve yazılım formatları müzik endüstrisini temelden yeniden organize ediyor, bazı yerleşik firmaların kısa vadeli kârlılığını tehdit ediyor" ifadelerinde bulunmuştur. Waldfogel (2017), dijitalleşmenin yaratılan ve tüketicilere sunulan yeni ürünlerin sayısını artırarak medya ürünlerini tüketmek isteyen tüketiciler için altın bir çağın başlamasına neden olduğunu belirtmiştir. Kültürel ve yaratıcı endüstrilerdeki dijitalleşme, değişen ortamlara uyum sağlama ve iş modellerini teknolojik, politik ve ekonomik değişimlere uyarlama konusunda yeni zorluklara yol açmıştır (Prokupek, 2020).

Bu kapsamda, dijitalleşmenin müzik üretimi üzerindeki etkilerini anlamak, müzik endüstrisinin geleceği için stratejik planlamalar yaparken önemli bir adımdır. Dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar ve karşılaşılan zorluklar dikkate alındığında, müzik prodüksiyon süreçlerinde inovasyonun ve yaratıcılığın nasıl sürdürülebileceği üzerine düşünmek gerekmektedir. Dijitalleşmenin müzik üretimindeki dönüşümleri, hem sanatçılar hem de müzik endüstrisi için yeni fırsatlar ve meydan okumalar sunmaya devam edecektir.

Foto 1. 1950'li yıllardan Bill Putnam'a ait olan geleneksel bir ses kayıt stüdyosu konsolu (URL1).

Geleneksel kayıt stüdyolarında müzikal ürünlerin üretilmesi ve fiziksel yöntemlerle dağıtımı büyük miktarda sermaye gerektirdiği için müzik endüstrisinde bazı tekelleşmelere sebep olmuştur. Dijitalleşme, müzik endüstrisindeki en belirgin ve köklü değişimlerden birini müzik dağıtım kanallarında meydana getirmiştir. Geleneksel müzik dağıtım yöntemleri, fiziksel formatlara dayalı olarak müzik eserlerinin CD, plak ve kaset gibi medyalarda tüketicilere ulaştırılmasını içerirken, dijitalleşme ile birlikte bu süreç tamamen yeniden şekillenmiştir. Dijital platformların ve çevrimiçi müzik servislerinin yükselişi, müzik dağıtımını daha hızlı, kolay ve geniş çapta erişilebilir hale getirmiştir. Özellikle bağımsız dağıtım kanallarının keşfedilmesi, müzisyenlere eserlerinin yaratıcı kontrolünü koruma ve benzersiz sanatsal ifadelerini takdir eden niş kitlelere ulaşma imkanı sunmaktadır (Ruiz-Resto, 2023).

Geleneksel dağıtım kanallarından dijital platformlara geçiş, müzik endüstrisinde devrim niteliğinde bir değişim yaratmıştır. Fiziksel medya satışlarının yerini dijital indirmeler ve akış servisleri

almış, bu da müzik tüketim alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirmiştir (Kimonyo, 2024). Dijital platformlar, müzik eserlerinin dünya çapında anında erişilebilir olmasını sağlarken, tüketicilere de istedikleri müziğe anında ulaşma ve dinleme özgürlüğü sunmuştur. Bu dönüşüm, aynı zamanda müzik piyasasında arz ve talep dengelerini yeniden tanımlamıştır.

Online müzik dağıtım ağları ve streaming servisleri, müzik endüstrisinin dijitalleşmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Spotify, Apple Music, Amazon Music ve Tidal gibi platformlar, kullanıcıların geniş bir müzik arşivine aylık abonelik ücretleri karşılığında sınırsız erişim sağlamalarına olanak tanımıştır. Xiaorui (2023)'ye göre müzik endüstrisi, Spotify ve Apple Music gibi hizmetlerin müzik erişimini ve para kazanmayı yeniden tanımlamasıyla, geleneksel fiziksel medyadan dijital formatlara ve akış hizmetlerine geçiş yapmıştır. Bu servisler, kullanıcı deneyimini kişiselleştirme ve kullanıcıya özel müzik önerileri sunma gibi özelliklerle, tüketicilerin müzik dinleme alışkanlıklarını daha etkileşimli ve kullanıcı dostu hale getirmiştir. Ayrıca, YouTube gibi video tabanlı platformlar da müzik dağıtımında önemli bir yer tutmakta, sanatçılar ve plak şirketleri için ek gelir kaynakları oluşturmaktadır.

Telif hakları ve dijital dağıtım, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecinde karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Dijital platformlar, müzik eserlerinin geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırırken, aynı zamanda telif haklarının korunması ve adil gelir paylaşımı konularında da zorluklar yaratmıştır. Dijitalleşme ile birlikte ortaya çıkan dijital korsanlık, müzik eserlerinin izinsiz paylaşımı ve kullanımı gibi sorunlar, sanatçılar ve plak şirketleri için ciddi kayıplara neden olmuştur. Bu durum, telif hakkı yasalarının ve dijital hak yönetimi sistemlerinin önemini artırmıştır. Yapılan çalışmalar, dijital müzik devriminin telif hakkı sahipleri için sınırsız finansal fırsatlar sunduğunu ve dijital teknolojilerin sanatçılar ile plak şirketleri arasında optimal bir telif hakkı dağılımına yol açabileceğini, ancak dijital korsanlığın ve karışık olan bazı telif hakkı yasalarının müzik endüstrisinin dijital dağıtıma yanıt vermesini zorlaştırdığını ve dijital hak sistemlerinin yönetiminin önemini vurgulamaktadır (Priest, 2021; Loren, 2003; Scharf, 2021).

Dijital dağıtımın getirdiği bu yeni düzen, müzik endüstrisinde farklı iş modellerinin ve gelir kaynaklarının gelişmesine de zemin hazırlamıştır. Fiziksel satışların azalmasıyla birlikte, dijital platformlardan elde edilen abonelik ve reklam gelirleri müzik endüstrisinin ana gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir. Streaming servisleri, sanatçılara ve plak şirketlerine dinleme başına ödeme yaparak, gelir dağılımında yeni bir paradigma oluşturmuştur. Ancak, bu modelin sanatçılar için yeterli gelir sağlayıp sağlamadığı konusunda tartışmalar devam etmektedir. Bazı sanatçılar, streaming gelirlerinin adil bir şekilde paylaşılmadığını ve büyük plak şirketlerinin bu gelirlerden daha fazla pay aldığını savunmaktadır (Hesmondhalgh vd., 2020).

Bu kapsamda, dijitalleşmenin müzik dağıtım kanallarındaki dönüşümünün, müzik endüstrisinin geleceği açısından önemli stratejik çıkarımlar sunduğunu söylemek mümkündür. Dijital platformlar, müzik eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve tüketici alışkanlıklarının değişmesini sağlarken, aynı zamanda yeni zorluklar ve fırsatlar yaratmaktadır. Bu süreçte, müzik endüstrisinin dijitalleşmeye uyum sağlamak ve telif hakları gibi kritik konularda adil ve sürdürülebilir çözümler geliştirmek için sürekli olarak yenilikçi yaklaşımlar benimsemesi gerekmektedir. Dolayısıyla, dijitalleşmenin müzik dağıtım kanallarındaki etkilerini anlamak ve bu dönüşümü stratejik bir perspektifle ele almak, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

DİJİTALLEŞMENİN MÜZİK ENDÜSTRİSİNDEKİ ETKİLERİ

Bu bölümde dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkisi, tüketici davranışları üzerindeki etkisi ve ekonomik ve finansal etkileri özelinde ele alınmıştır.

Tüketici davranışları üzerindeki etkisi

Dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkilerini anlamak için, tüketici davranışlarındaki değişimlere odaklanmak önemlidir. Dijital platformların yaygınlaşması ve teknolojik ilerlemeler, müzik dinleme alışkanlıklarında ve tüketici tercihlerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Tüketicilerin müzikle etkileşim biçimleri, dijitalleşmenin sunduğu yeni olanaklar sayesinde daha dinamik ve çeşitli hale gelmiştir. Bu değişimler, müzik endüstrisinin stratejik planlamalarını ve pazarlama yaklaşımlarını yeniden şekillendirmiştir.

Müzik dinleme alışkanlıklarındaki değişimler, dijitalleşmenin en belirgin etkilerinden biridir. Geleneksel müzik dinleme yöntemleri, fiziksel medya (CD, plak, kaset) ve radyo gibi seçeneklerle sınırlıyken, dijitalleşme ile birlikte tüketiciler geniş bir müzik kütüphanesine anında erişim imkanına kavuşmuştur. Streaming servislerinin popüleritesi, müzik dinleme alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirmiş ve tüketicilerin müzikle olan etkileşimlerini daha esnek ve kişiselleştirilmiş hale getirmiştir. Datta ve diğerlerine (2017) göre dijital müzik akışının benimsenmesi, ilk aylarda tüketimin miktarında ve çeşitliliğinde büyük artışlara yol açmakta ve yeni müziklerin keşfedilmesini sağlayabilmektedir. Spotify, Apple Music ve YouTube gibi platformlar, kullanıcıların müzik tercihlerine göre otomatik olarak çalma listeleri oluşturma, yeni müzikler keşfetme ve favori sanatçıları takip etme gibi olanaklar sunarak, kullanıcı deneyimini zenginleştirmiştir.

Dijital platformların tüketici tercihleri üzerindeki etkisi, müzik dinleme deneyiminin kişiselleştirilmesiyle daha belirgin hale gelmiştir. Algoritma tabanlı öneri sistemleri, kullanıcıların dinleme geçmişine ve tercih ettikleri türlere göre müzik önerileri sunarak, yeni müziklerin keşfedilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu durum, müzik dinleme alışkanlıklarını monotonluktan çıkararak daha keşif odaklı ve interaktif bir deneyim haline getirmiştir. Ayrıca, sosyal medya entegrasyonu sayesinde, kullanıcılar beğendikleri müzikleri ve çalma listelerini arkadaşlarıyla paylaşabilmekte, bu da müzik keşfini sosyal bir etkinlik haline getirmektedir.

Sosyal medya ve müzik tüketimi arasındaki ilişki, dijitalleşmenin tüketici davranışları üzerindeki bir diğer önemli etkisidir. Sosyal medya platformları, sanatçılar ve hayranlar arasında doğrudan etkileşim fırsatları sunarak, müzik pazarlamasında yeni stratejilerin gelişmesine olanak tanımıştır. Sanatçılar, Instagram, Twitter ve TikTok gibi platformlar aracılığıyla hayranlarıyla etkileşimde bulunmakta, yeni projelerini tanıtmakta ve doğrudan geri bildirim alabilmektedir. Bu durum, sanatçı-hayran ilişkisini daha samimi ve etkileşimli hale getirirken, müzik tüketimini de daha kişisel bir deneyim haline getirmiştir.

Dijital platformlar ve sosyal medya, aynı zamanda müzik tüketicilerinin tercihlerini daha hızlı ve kolay bir şekilde şekillendirme imkanı sunmaktadır. Viral içerikler ve trendler, müzik tüketiminde belirleyici rol oynamakta, bir şarkının veya sanatçının kısa sürede geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. Örneğin, TikTok'ta viral olan bir şarkı, platformun kullanıcıları arasında hızla yayılmakta ve bu durum şarkının dijital platformlardaki dinlenme sayılarını önemli ölçüde artırmaktadır. Bu tür dinamikler, müzik endüstrisinin pazarlama stratejilerini de etkileyerek, dijital platformlardaki görünürlüğün ve etkileşimin önemini daha iyi anlaşılmasına sebebiyet vermektedir.

Bu bağlamda, dijitalleşmenin tüketici davranışları üzerindeki etkilerini anlamak, müzik endüstrisinin gelecekteki yönelimlerini ve stratejilerini belirlemek açısından kritik bir öneme sahiptir. Dijital platformların sunduğu olanaklar, tüketici deneyimini daha zengin, etkileşimli ve kişiselleştirilmiş hale getirirken, müzik endüstrisinin bu değişimlere uyum sağlaması gerekmektedir. Tüketici davranışlarındaki bu dönüşümleri dikkate alarak, müzik endüstrisi aktörlerinin dijital stratejilerini ve pazarlama yaklaşımlarını sürekli olarak güncellemeleri ve yenilikçi çözümler geliştirmeleri önem taşımaktadır. Dolayısıyla, dijitalleşmenin tüketici davranışları üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği ve rekabet gücü açısından büyük önem arz etmektedir.

Ekonomik ve finansal etkiler

Dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki ekonomik ve finansal etkileri, sektörün yapısında köklü değişimlere yol açmıştır. Geleneksel iş modellerinin yerini dijital platformlar ve yenilikçi gelir modelleri almış, bu da müzik endüstrisinin ekonomik dinamiklerini ve finansal yapılarını yeniden tanımlamıştır. Dijitalleşme, müzik endüstrisinin gelir kaynaklarını çeşitlendirmiş, maliyetleri düşürmüş ve yeni fırsatlar yaratmıştır. Ancak bu dönüşüm, aynı zamanda bazı zorlukları ve belirsizlikleri de beraberinde getirmiştir.

Dijitalleşmenin müzik endüstrisinin ekonomik yapısına etkisi, ilk olarak gelir modellerindeki değişimle kendini göstermektedir. Geleneksel müzik endüstrisinde, fiziksel medya satışları ve konser gelirleri ana gelir kaynaklarını oluştururken, dijitalleşme ile birlikte bu durum değişmiştir. Dijital platformlar, müzik eserlerinin dağıtımını ve tüketimini daha kolay ve erişilebilir hale getirirken, aynı zamanda yeni gelir kaynakları yaratmıştır. Özellikle streaming servisleri, müzik endüstrisinin ana gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir. Spotify, Apple Music, Amazon Music gibi platformlar, kullanıcıların abonelik ücretleri ve reklam gelirleri aracılığıyla sanatçılara ve plak şirketlerine ödeme yapmaktadır. Ahn ve diğerlerine (2009) göre dijitalleşme, üreticilerin kârlarını olumsuz etkilemekte ancak tüketiciyi arttırmakta ve makul parametre değerleri açısından toplumsal refahı arttırabilmektedir.

Yeni dijital dağıtım yöntemleri, müzik endüstrisi pazarlama zincirindeki yapıları çarpıcı biçimde dönüştürmekte ve her yapının rolü ve gelir modeli değişmektedir (Bockstedt, 2006). Gelir modellerindeki bu değişimler, müzik endüstrisinin ekonomik yapısını köklü bir şekilde etkilemiştir. Dijitalleşme ile birlikte, fiziksel medya satışları önemli ölçüde azalırken, dijital platformlardan elde edilen gelirler artmıştır. Bu durum, müzik endüstrisinin ekonomik dinamiklerini yeniden şekillendirmiştir. Streaming servisleri, sanatçılar ve plak şirketleri için sürdürülebilir bir gelir kaynağı sağlarken, aynı zamanda gelir dağılımında bazı tartışmalara yol açmıştır. Bazı sanatçılar, streaming gelirlerinin adil bir şekilde paylaşılmadığını ve büyük plak şirketlerinin bu gelirlerden daha fazla pay aldığını savunmaktadır (Marshall, 2015). Bu da müzik endüstrisinde gelir adaleti konusunda önemli bir tartışma noktası oluşturmaktadır.

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde dijital pazarlama stratejilerinin önemini artırmıştır. Dijital platformlar ve sosyal medya, müzik pazarlamasında yeni fırsatlar yaratmış ve sanatçıların hayranlarıyla doğrudan etkileşim kurmasını sağlamıştır. YouTube gibi platformlar, yeni sanatçıların tanıtımında önemli bir rol oynamaktadır ve stratejik dijital pazarlama ile sanatçıların hayran kitlesini arttırmaktadır (Kumar vd., 2021). Sosyal medya kampanyaları, viral içerikler ve dijital reklamlar, müzik pazarlamasında önemli araçlar haline gelmiştir. Bu durum, müzik endüstrisinin dijital pazarlama stratejilerini sürekli olarak güncellemesini ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmesini gerektirmektedir. Dijital pazarlama, sanatçıların ve plak şirketlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve müzik eserlerinin daha hızlı bir şekilde yayılmasını sağlamaktadır.

Ekonomik yapının dijitalleşmeyle dönüşmesi, müzik endüstrisinde yeni iş modellerinin ve inovasyonların gelişmesine de zemin hazırlamıştır. Abonelik ve freemium modelleri, dijitalleşmenin müzik endüstrisinde yarattığı önemli yeniliklerden biridir. Bu modeller, kullanıcıların ücretsiz veya düşük maliyetli hizmetlerden yararlanarak müzik dinleme deneyimini zenginleştirmesine olanak tanımaktadır. Freemium modelinin temel, ücretsiz versiyonu, kullanıcıları premium versiyona yönlendirmek için bir reklam aracı olarak işlev görmektedir ve çoğunlukla kısıtlamalar barındırmaktadır (Wagner vd., 2013). Abonelik modelleri, kullanıcılara yüksek kaliteli, reklamsız ve sınırsız müzik dinleme deneyimi sunarken, freemium modelleri ise temel hizmetlerin ücretsiz olarak sunulmasını ve ek özellikler için ücret talep edilmesini içermektedir. Bu modeller, müzik endüstrisinin gelir kaynaklarını çeşitlendirmiş ve ekonomik sürdürülebilirlik sağlamıştır.

Blockchain teknolojisi ve müzik endüstrisi arasındaki ilişki, dijitalleşmenin getirdiği bir diğer önemli yeniliktir. Blockchain, müzik eserlerinin dijital haklarının yönetiminde şeffaflık ve güvenlik

sağlamaktadır. O'Dair ve diğerlerine (2017) göre blockchain teknolojisi, korsan tüketimi azaltma, müzisyenlerin kariyerlerini daha sürdürülebilir hale getirme ve telif hakkı verilerinin doğruluğunu ve kullanılabilirliğini iyileştirme potansiyeline sahiptir. Bu teknoloji, sanatçılar ve plak şirketleri için telif haklarının daha etkin bir şekilde yönetilmesine de olanak tanımakta ve dijital korsanlıkla mücadelede önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Blockchain tabanlı müzik platformları, sanatçılara eserlerinin telif haklarını doğrudan kontrol etme ve gelirlerini daha adil bir şekilde paylaşma imkanı sunmaktadır. Bu da müzik endüstrisinde gelir adaleti ve şeffaflık konusunda önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Dijitalleşmenin müzik endüstrisinin ekonomik ve finansal yapısına etkilerini anlamak, sektörün sürdürülebilirliği ve gelecekteki stratejik yönelimleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Dijitalleşme, müzik endüstrisine yeni fırsatlar sunarken, aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Müzik endüstrisinin dijital dönüşüme uyum sağlaması ve yenilikçi çözümler geliştirmesi, ekonomik sürdürülebilirlik ve rekabet gücü açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla, dijitalleşmenin ekonomik ve finansal etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek, müzik endüstrisinin geleceği için stratejik çıkarımlar yapma konusunda değerli bir adım olacaktır.

MÜZİK ENDÜSTRİSİNDE YENİ İŞ MODELLERİ VE İNOVASYON

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde yeni iş modellerinin ve inovasyonların ortaya çıkmasına zemin hazırlamış, sektörün yapısını ve işleyişini köklü bir şekilde dönüştürmüştür. Geleneksel iş modellerinin yerini alan dijital odaklı yaklaşımlar, müzik üretiminden dağıtımına, pazarlamadan tüketime kadar pek çok alanda yenilikçi çözümler sunmaktadır. Bu değişim, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırmak için yeni fırsatlar yaratmakta ve aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Abonelik ve freemium modelleri, dijitalleşmenin müzik endüstrisinde yarattığı en önemli yeniliklerden biridir. Abonelik modeli, kullanıcıların belirli bir ücret karşılığında dijital müzik platformlarına sınırsız erişim sağlamalarına olanak tanımaktadır. Spotify, Apple Music ve Amazon Music gibi platformlar, aylık abonelik ücretleri karşılığında reklamsız müzik dinleme, çevrimdışı dinleme ve yüksek kaliteli ses gibi ek özellikler sunarak kullanıcı deneyimini zenginleştirmektedir. Bu modelin, kullanıcıların düzenli ödeme yapmalarını sağlayarak müzik endüstrisi için istikrarlı bir gelir kaynağı oluşturduğunu söylemek mümkündür. Freemium modeli ise kullanıcıların temel hizmetlerden ücretsiz olarak yararlanmasına olanak tanırken, ek özellikler için ücret talep etmektedir. Bu modelde, kullanıcılar ücretsiz olarak müzik dinleyebilmektedir, ancak reklamsız dinleme, çevrimdışı erişim ve yüksek ses kalitesi gibi premium özellikler için abonelik ücreti ödenmesi gerekmektedir. Freemium modeli, kullanıcıların platforma aşına olmalarını sağlamakta ve zamanla premium hizmetlere geçiş yapmalarını teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, müzik platformlarının kullanıcı tabanını genişletmesine ve gelirlerini artırmasına olanak tanımaktadır.

Dijitalleşme ile birlikte ortaya çıkan yeni iş olanakları, müzik endüstrisinde istihdam ve girişimcilik açısından önemli fırsatlar yaratmıştır. Dijital platformlar ve sosyal medya, sanatçılar için yeni tanıtım ve pazarlama kanalları sunarken, aynı zamanda müzik prodüksiyonu, yönetimi ve dağıtımı gibi alanlarda yeni iş fırsatları doğurmuştur. Örneğin, dijital müzik dağıtım hizmetleri sunan şirketler, bağımsız sanatçıların eserlerini global ölçekte tanıtmasına ve dağıtmasına yardımcı olmakta, bu da müzik endüstrisinde çeşitliliği ve bağımsız müziğin güçlenmesini sağlamaktadır. Müzisyenler, dijitalleşme nedeniyle müzik endüstrisinde başarılı olmak için girişimcilik becerilerine, iş becerilerine, dijital dağıtım olanaklarına ve telif hakkı korumalarına ihtiyaç duymaktadır (Wall-Andrews, 2023).

Blockchain teknolojisi ve müzik endüstrisi arasındaki ilişkinin, dijitalleşmenin getirdiği en yenilikçi çözümlerden birisi olduğunu söylemek mümkündür. Blockchain, müzik eserlerinin dijital haklarının yönetiminde şeffaflık ve güvenlik sağlamaktadır. Bu teknoloji, sanatçılara ve plak şirketlerine telif haklarını doğrudan kontrol etme ve gelirlerini adil bir şekilde paylaşma imkanı sunmaktadır.

Blockchain tabanlı müzik platformları, sanatçılara eserlerinin telif haklarını izleme ve yönetme olanağı tanıyarak dijital korsanlıkla mücadelede önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu da müzik endüstrisinde gelir adaleti ve şeffaflık konusunda önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde inovasyonun teşvik edilmesine de katkıda bulunmuştur. Sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojileri, müzik deneyimini daha etkileşimli ve sürükleyici hale getirmekte, konser deneyimlerini sanal ortama taşıyarak daha geniş kitlelere ulaşmayı sağlamaktadır. Budagyan (2020), sanal gerçeklik ve animasyon gibi dijital teknolojilerin, müzik üretiminde yaratıcı ve deneysel fırsatların uygulanmasına katkıda bulunarak sanal icracıların yaratılmasına ve çeşitli estetik beklentilerin karşılanmasına olanak tanıdığına değinmiştir. Sanal konserler ve etkinlikler, pandemi döneminde fiziksel etkinliklerin yerini almış ve bu yeni formatın kalıcı bir iş modeli haline gelme potansiyelini ortaya koymuştur. Ayrıca, artırılmış gerçeklik uygulamaları, kullanıcıların müzik eserleriyle etkileşimini arttırmakta ve müzik tüketimini daha eğlenceli ve kişisel hale getirmektedir. Bu teknolojilerin müzik terapisinde de kullanılıyor olması gelecekte müzikle ilgili bir çok disiplinde teknolojik çalışmaların yapılacağı ve farklı meslek dallarının olacağı bir göstergesidir.

Foto 2. Sanal ortamlarda müzik terapisi (URL2).

Bu kapsamda, dijitalleşmenin müzik endüstrisinde yeni iş modelleri ve inovasyonlar üzerindeki etkilerini anlamanın, sektörün sürdürülebilirliği ve rekabet gücü açısından büyük önem taşıdığı açıktır. Dijital platformların ve teknolojik yeniliklerin sunduğu olanaklar, müzik endüstrisini sürekli olarak yenilikçi çözümler geliştirmeye ve dijital dönüşüme uyum sağlamaya zorlamaktadır. Müzik endüstrisinin bu değişimlere hızlı bir şekilde adapte olması, yeni iş modellerini benimsemesi ve inovasyonu teşvik etmesi, sektörün geleceği için kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, dijitalleşmenin müzik endüstrisindeki iş modelleri ve inovasyonlar üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek; stratejik çıkarımlar yapmak ve gelecekteki yönelimleri belirlemek açısından önemlidir.

SANATÇILAR VE DİJİTALLEŞME

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde yalnızca iş modellerini ve tüketici davranışlarını değil, aynı zamanda sanatçıların kariyerlerini ve yaratıcı süreçlerini de köklü bir şekilde etkilemiştir. Dijital teknolojiler ve platformlar, sanatçılara yeni fırsatlar sunarken, aynı zamanda çeşitli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte, sanatçılar dijitalleşmenin sunduğu olanakları en iyi şekilde değerlendirmeye çalışırken, karşılaştıkları sorunlarla da başa çıkmak zorunda kalmışlardır.

Dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki pozitif etkileri arasında en belirgin olanı, bağımsız müzisyenlerin ve küçük çaplı sanatçıların kendi eserlerini üretme ve dağıtma imkanına kavuşmalarıdır. Geleneksel müzik endüstrisinde büyük plak şirketlerine bağımlı olan sanatçılar, dijitalleşme ile birlikte bağımsız olarak kariyerlerini sürdürebilmekte ve kendi müziklerini daha geniş kitlelere ulaştırabilmektedir. Eliriz ve Letie'e (2017) göre bağımsız müzisyenler, müzik dağıtımındaki teknolojik değişikliklerin sağladığı iş fırsatlarını yakalamak için bir çeşitlendirme stratejisi izlemektedir. Dijital

müzik prodüksiyon yazılımları ve ev stüdyosu ekipmanlarının erişilebilirliği, sanatçıların profesyonel kalitede kayıtlar yapmalarını ve bu kayıtları dijital platformlarda yayınlamalarını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında özgün içerikler üretebilmenin büyük bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Dijital platformların sanatçılara sağladığı fırsatlar arasında müziklerini global ölçekte tanıtma ve dağıtma imkanının da önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Spotify, Apple Music, YouTube ve Bandcamp gibi dijital platformlar, sanatçıların eserlerini dünya çapında milyonlarca dinleyiciye ulaştırabilmelerini sağlamaktadır. Bu durum, özellikle bağımsız ve niş müzik türlerine ilgi duyan sanatçılar için büyük bir avantajdır. Dijital platformlar, sanatçılara dinleyici verilerini analiz etme ve hedef kitlelerine yönelik stratejik planlamalar yapma olanağı da sunmaktadır. Bu veriler, sanatçıların pazarlama stratejilerini geliştirmelerine ve dinleyicileriyle daha etkili bir şekilde etkileşimde bulunmalarına yardımcı olmaktadır. Ancak, dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki negatif etkileri de göz ardı edilmemelidir. Dijital platformlardaki içerik bolluğu ve rekabet, sanatçıların öne çıkmasını zorlaştırmakta ve dinleyici kitlesi oluşturma sürecini zorlaştırabilmektedir. Özellikle streaming servislerinde, sanatçılar dinleme başına düşük ücretler almakta ve bu da bazı sanatçılar için sürdürülebilir bir gelir modeli oluşturmamaktadır. Bu durum, dijital platformların gelir dağılımı politikaları ve adil ödeme sistemleri hakkında önemli tartışmalara yol açmıştır. Bazı çalışmalar, dijital platformların gelir dağılımı politikalarının sanatçılar için adil olmadığını ve sürdürülebilir bir gelir modeli oluşturmadığını öne sürerken, diğer çalışmalar blockchain teknolojisi ve kullanıcı merkezli gelir dağılımı gibi yenilikçi çözümlerle bu durumu iyileştirmeyi amaçladığını belirtmektedir (Galphat vd., 2023; Towse, 2020; Alaei, 2020; Bender & Geylani, 2021; Cuntz, 2018; Wagman, 2009).

Telif hakları ve dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki yasal etkileri de önemli bir konudur. Dijital platformlarda müzik eserlerinin izinsiz paylaşımı ve kullanımı, sanatçıların telif hakkı gelirlerini olumsuz etkilemektedir. Dijital korsanlık, müzik endüstrisinde ciddi kayıplara neden olmakta ve sanatçıların eserlerini koruma altına almak için telif hakkı yasalarının ve dijital hak yönetimi sistemlerinin önemini arttırmaktadır. Blockchain teknolojisi gibi yenilikçi çözümler, sanatçıların eserlerini koruma ve telif haklarını yönetme konusunda yeni olanaklar sunmaktadır, ancak bu teknolojilerin yaygın olarak benimsenmesi zaman alacaktır.

Sanatçılar ve dijitalleşme arasındaki ilişki, sosyal medya ve dijital pazarlama stratejileri bağlamında da ele alınmalıdır. Sosyal medya platformları, sanatçıların hayranlarıyla doğrudan etkileşimde bulunmalarını ve müziklerini tanıtmalarını kolaylaştırmaktadır. Instagram, Twitter, TikTok ve Facebook gibi platformlar, sanatçıların kişisel markalarını oluşturmalarına ve hayran kitlelerini genişletmelerine yardımcı olmaktadır. Sosyal medya, sanatçılar için sadece bir tanıtım aracı değil, aynı zamanda dinleyicileriyle daha samimi ve etkileşimli bir ilişki kurmalarını sağlayan bir platform olarak da hizmet vermektedir.

Dijitalleşme, aynı zamanda sanatçıların yaratıcı süreçlerini de etkilemektedir. Dijital prodüksiyon araçları ve yazılımları, sanatçılara daha geniş bir ses paleti sunmakta ve yaratıcı süreçlerini zenginleştirmektedir. Ancak, bu durum bazı sanatçılar için yaratıcı sürecin mekanikleşmesi ve sanatsal özgünlük kaybı gibi sorunları da beraberinde getirebilecek özelliindedir. Dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar, sanatçıların sürekli olarak yeni ve yaratıcı yollar arayışında olmalarını gerektirmekte, bu da bazen yaratıcılığı baskı altına alabilmektedir.

Bu bağlamda, dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki etkilerini anlamak, müzik endüstrisinin geleceği ve sanatçıların kariyer planlamaları açısından büyük önem taşımaktadır. Dijitalleşme, sanatçılara yeni fırsatlar sunarken, aynı zamanda çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Sanatçıların bu değişimlere uyum sağlaması ve dijitalleşmenin sunduğu olanakları en iyi şekilde değerlendirmesi, kariyerlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla,

dijitalleşmenin sanatçılar üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek, müzik endüstrisinin geleceği ve sanatçıların stratejik planlamaları için önemli bir adım olacaktır.

DİJİTALLEŞMENİN GELECEĞİ: MÜZİK ENDÜSTRİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE YÖNELİK BEKLENTİLER

Dijitalleşme süreci, müzik endüstrisinin geleceğini şekillendirmeye devam etmektedir. Gelecekte dijitalleşmenin müzik endüstrisine yönelik beklentileri ve potansiyel etkileri, sektördeki aktörler için önemli stratejik çıkarımlar sunmaktadır. Bu beklentiler, teknolojik gelişmeler, kullanıcı deneyimindeki yenilikler ve müzik endüstrisinin ekonomik ve sosyal dinamikleri etrafında şekillenmektedir.

Dijitalleşmenin gelecekteki trendleri ve teknolojik yenilikler, müzik endüstrisinin dönüşümünde merkezi bir rol oynamaya devam edecektir. Yapay zeka ve makine öğrenimi teknolojileri, müzik üretimi, dağıtım ve tüketiminde önemli yenilikler sunmaktadır. Yapay zeka tabanlı müzik öneri sistemleri, kullanıcıların müzik dinleme deneyimlerini kişiselleştirmekte ve dinleyici tercihlerine göre yeni müzikler keşfetmelerini sağlamaktadır. Bu teknolojiler, müzik prodüksiyonunda da kullanılmakta, sanatçılara yaratıcı süreçlerinde destek olmakta ve müzik analizinde yeni olanaklar sunmaktadır. Örneğin, yapay zeka destekli müzik prodüksiyon yazılımları, sanatçılara otomatik olarak ritim, melodi ve armoni önerileri sunarak yaratıcı süreçleri hızlandırabilmektedir.

Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) uygulamaları, müzik endüstrisinde yeni deneyimlerin kapılarını aralamaktadır. Sanal gerçeklik, konser deneyimlerini sanal ortama taşıyarak, kullanıcıların evlerinden dünyaca ünlü sanatçıların performanslarını izlemelerine olanak tanımaktadır. Bu, konser deneyimini daha erişilebilir ve etkileşimli hale getirmekte, aynı zamanda fiziksel mekan sınırlamalarını ortadan kaldırmaktadır. Artırılmış gerçeklik ise müzik videoları ve performanslarda interaktif öğeler ekleyerek, kullanıcıların müzikle daha derinlemesine etkileşime girmesini sağlamaktadır. Bu teknolojiler, müzik endüstrisinde yeni iş modelleri ve gelir kaynakları yaratmakta, aynı zamanda kullanıcı deneyimini de zenginleştirmektedir.

Gelecekteki stratejik yönelimler ve öneriler, müzik endüstrisinin dijital dönüşüme uyum sağlaması ve rekabet gücünü artırması açısından önemlidir. Dijital platformların ve teknolojik yeniliklerin sunduğu olanaklar, müzik endüstrisini sürekli olarak yenilikçi çözümler geliştirmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda, müzik endüstrisinin dijitalleşmeye yönelik stratejik planlamalarını sürekli olarak güncellemesi ve yenilikçi yaklaşımlar benimsemesi gerekmektedir. Özellikle bağımsız sanatçılar ve küçük plak şirketleri için dijital platformların sunduğu fırsatlar, rekabet avantajı yaratmakta ve müzik endüstrisinde çeşitliliği artırmaktadır.

Dijitalleşmenin getirdiği dönüşümler, müzik endüstrisinin ekonomik ve sosyal dinamiklerini de etkilemektedir. Dijital platformların gelir modelleri ve abonelik sistemleri, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Gelecekte, dijital platformların gelir dağılımı politikalarının daha adil ve şeffaf hale getirilmesi, sanatçılar ve plak şirketleri arasındaki gelir adaletinin sağlanması açısından önemli olacaktır. Ayrıca, dijital korsanlık ve telif hakları gibi konuların çözümü için yenilikçi teknolojilerin ve yasal düzenlemelerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Gelecekte dijitalleşme ve müzik endüstrisine yönelik beklentiler arasında, kullanıcı deneyiminin daha kişiselleştirilmiş ve etkileşimli hale gelmesi de yer almaktadır. Kullanıcıların müzik dinleme alışkanlıkları ve tercihleri, dijital platformların ve teknolojilerin sunduğu olanaklar sayesinde daha dinamik ve çeşitli hale gelecektir. Sosyal medya ve dijital pazarlama stratejileri, sanatçıların ve plak şirketlerinin dinleyici kitleleriyle daha doğrudan ve samimi bir etkileşim kurmalarını sağlayacaktır. Bu, müzik endüstrisinin pazarlama yaklaşımlarını ve stratejik planlamalarını da etkileyerek, sektörde yeni fırsatlar ve meydan okumalar yaratabilecektir.

Bu kapsamda, dijitalleşmenin müzik endüstrisine yönelik gelecekteki beklentilerini anlamak, sektörün sürdürülebilirliği ve rekabet gücü açısından büyük önem taşımaktadır. Dijitalleşmenin sunduğu

olanaklar ve karşılaşılan zorluklar dikkate alındığında, müzik endüstrisinin dijital dönüşüme uyum sağlaması ve yenilikçi çözümler geliştirmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla, dijitalleşmenin gelecekteki etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmek, müzik endüstrisinin stratejik çıkarımlar yapma ve gelecekteki yönelimleri belirleme açısından önemli bir adım olacaktır. Bu analizler, müzik endüstrisinin dijitalleşmeye yönelik stratejik planlamalarını ve uygulamalarını sürekli olarak güncellemelerini ve geliştirmelerini sağlayarak, sektörün sürdürülebilirliğine ve rekabet gücüne katkıda bulunabilecektir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkileri, teknolojinin hızlı ilerleyişiyle birlikte derinleşen ve genişleyen bir dönüşüm sürecini yansıtmaktadır. Bu çalışmada, dijitalleşmenin müzik üretimi, dağıtımını ve tüketimi üzerindeki etkilerini stratejik bir bakış açısıyla ele alarak, bu süreçlerin endüstrinin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına katkılarını ve dönüşümlerini ortaya koyduk. Bulgularımız, dijitalleşmenin müzik endüstrisinde köklü değişimlere yol açtığını ve bu değişimlerin çeşitli boyutlarda incelenmeye değer olduğunu göstermektedir.

Öncelikle, dijitalleşmenin müzik prodüksiyon süreçlerine olan etkisi büyük bir dönüşüm yaratmıştır. Dijital prodüksiyon araçları ve yazılımları, müzik üretimini daha erişilebilir ve demokratik hale getirmiş, bağımsız sanatçıların kendi eserlerini yaratma ve paylaşma olanaklarını arttırmıştır. Kurt ve arkadaşlarına (2023) göre, dijital dönüşüm geleneksel süreçlerin dijital teknolojilerle yeniden yapılandırılmasını içermekte ve bu da müzikal yaratıcılığı teşvik etmektedir. Ancak, bu durum aynı zamanda sanatçılar arasındaki rekabeti artırmış ve kalite kontrolünü zorlaştırmıştır. Dijital prodüksiyonun sunduğu esneklik ve yenilikler, müzikal yaratıcılığı teşvik etmekte, fakat aynı zamanda teknolojik bağımlılık ve sanatsal özgünlük kaybı gibi sorunları da gündeme getirmektedir. Möllenkap (2019), dijitalleşmenin müzisyenlerin sanatsal olanaklarını genişletirken çalışma koşullarını güvencesiz hale getirdiğini de ayrıca vurgulamıştır.

Dijitalleşmenin müzik dağıtım kanallarındaki etkileri de dikkate değerdir. Geleneksel fiziksel medya dağıtım yöntemlerinin yerini dijital platformlar ve streaming servisleri almış, müzik eserlerinin dünya çapında anında erişilebilir olmasını sağlamıştır. Bu durum, tüketici alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirmiş ve müzik tüketimini daha esnek ve kişiselleştirilmiş hale getirmiştir. Dijital platformlar, kullanıcıların geniş bir müzik arşivine düşük maliyetlerle veya ücretsiz olarak erişimini sağlamakta ve müzik dinleme alışkanlıklarını daha esnek ve kişiselleştirilmiş hale getirmektedir (Kimonyo, 2024). Ancak, dijital korsanlık ve telif hakları sorunları, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecinde karşılaştığı önemli zorluklar arasında yer almaktadır. Dijital platformların gelir dağılımı politikaları ve telif haklarının korunması konuları, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir (Priest, 2021).

Tüketici davranışları üzerindeki etkileri incelendiğinde, dijitalleşmenin müzik dinleme alışkanlıklarını ve tüketici tercihlerinde köklü değişimlere yol açtığı görülmektedir. Dijital platformlar ve algoritma tabanlı öneri sistemleri, müzik dinleme deneyimini daha keşif odaklı ve interaktif hale getirmiştir. Datta ve diğerlerine (2017) göre dijital müzik akışının benimsenmesi, tüketim miktarında ve çeşitliliğinde büyük artışlara yol açmakta ve yeni müziklerin keşfedilmesini sağlamaktadır. Sosyal medya platformları ise müzik keşfini ve paylaşımını hızlandırmış, tüketicilerin favori sanatçılarıyla doğrudan etkileşim kurmalarına olanak tanımıştır. Bu süreç, müzik endüstrisinin stratejik planlamalarını ve pazarlama yaklaşımlarını yeniden şekillendirmiştir.

Ekonomik ve finansal açıdan, dijitalleşme müzik endüstrisinin gelir modellerini dönüştürmüş, fiziksel medya satışlarından elde edilen gelirler azalırken dijital platformlardan elde edilen abonelik ve reklam gelirleri artmıştır. Ancak, bu geçiş bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Streaming servislerinden elde edilen gelirlerin sanatçılar arasında adil bir şekilde dağılıp dağıtılmadığı konusu

tartışmalara yol açmaktadır. Hesmondhalgh ve arkadaşlarına (2020) göre, büyük plak şirketlerinin streaming gelirlerinden daha fazla pay aldığı ve sanatçılar için yeterli gelir sağlayamadığı yönündeki tartışmalar devam etmektedir. Dijital korsanlık ve telif hakları sorunları, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecinde karşılaştığı önemli zorluklar arasında yer almaktadır (Scharf, 2021). Bu nedenle, dijital platformların gelir dağılımı politikaları ve telif haklarının korunması konuları, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Sanatçılar ve dijitalleşme arasındaki ilişki ise, bağımsız müzisyenlerin ve küçük çaplı sanatçıların kendi eserlerini üretme ve dağıtma imkanına kavuşmaları gibi pozitif etkiler yaratırken, dijital platformlardaki içerik bolluğu ve rekabet gibi negatif etkileri de beraberinde getirmiştir. Dijitalleşme, sanatçıların kariyer planlamalarını ve yaratıcı süreçlerini köklü bir şekilde etkileyerek, hem fırsatlar hem de zorluklar sunmaktadır. Leyshon'a (2009) göre, dijitalleşme müzik prodüksiyon süreçlerinde esneklik ve yaratıcılığı artırırken, rekabeti ve verimliliği yükseltmiştir. Ancak, dijital platformların gelir dağılımı politikalarının adil olup olmadığı ve sanatçılar için sürdürülebilir bir gelir modeli oluşturup oluşturmadığı konusunda önemli tartışmalar bulunmaktadır (Towse, 2020).

Bu araştırmada, dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkilerini ortaya koyarak literatüre teorik ve pratik katkılar sağlanmıştır. Dijitalleşmenin müzik üretimi, dağıtımını ve tüketimi üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde analiz edilerek, bu süreçlerin endüstrinin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına katkıları ve dönüşümleri incelenmiştir. Bu bağlamda, dijitalleşmenin müzik endüstrisinde yaratacağı dönüşümler hem sanatçılar hem de müzik endüstrisi için yeni fırsatlar ve meydan okumalar sunmaya devam edecektir. Dijitalleşmenin sunduğu olanaklar ve karşılaşılan zorluklar dikkate alındığında, müzik endüstrisinin dijital dönüşüme uyum sağlaması ve yenilikçi çözümler geliştirmesi gerekmektedir. Dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkilerini anlamak ve bu dönüşümleri stratejik bir perspektifle ele almak, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

ÖNERİLER

Bu araştırmada dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki kapsamlı etkileri analiz edilmiştir. Bulgular, dijitalleşmenin müzik üretimi, dağıtımını ve tüketimi üzerinde derin ve geniş kapsamlı değişimlere yol açtığını göstermektedir. Bu bağlamda, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği ve gelişimi için çeşitli stratejik öneriler sunulmaktadır.

Dijital platformların gelir dağılımı politikalarının gözden geçirilmesi

Dijital platformların gelir dağılımı politikaları, sanatçılar ve plak şirketleri arasında adil bir gelir paylaşımı sağlamalıdır. Streaming servislerinden elde edilen gelirlerin sanatçılar arasında daha adil bir şekilde dağıtılması için yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Sanatçıların, özellikle bağımsız müzisyenlerin, dijital platformlardan elde ettikleri gelirleri arttıracak stratejiler geliştirilmelidir. Bu kapsamda, sanatçıların dijital platformlardan elde ettikleri gelirleri izlemelerine ve yönetmelerine olanak tanıyan şeffaf sistemler oluşturulmalıdır.

Telif haklarının korunması ve dijital korsanlıkla mücadele

Dijital korsanlık ve telif hakları ihlalleri, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecinde karşılaştığı önemli zorluklardır. Bu sorunların çözümü için yenilikçi teknolojiler ve yasal düzenlemeler geliştirilmelidir. Blockchain teknolojisi, dijital hak yönetimi ve telif haklarının korunması konularında önemli bir araç olarak kullanılabilir. Sanatçıların eserlerini daha etkin bir şekilde koruyabilmeleri için blockchain tabanlı platformlar ve dijital hak yönetim sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

Dijital pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi

Dijital platformlar ve sosyal medya, müziğin pazarlanması için yeni fırsatlar yaratmaktadır. Sanatçıların ve plak şirketlerinin dijital pazarlama stratejilerini sürekli olarak güncellemeleri ve yenilikçi

yaklaşımlar geliştirmeleri gerekmektedir. Sosyal medya kampanyaları, viral içerikler ve dijital reklamlar, sanatçıların ve müzik eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan önemli araçlardır. Sanatçılar, hayranlarıyla doğrudan etkileşimde bulunarak kişisel markalarını güçlendirebilir ve dinleyici kitlesini genişletebilirler.

Yeni iş modelleri ve inovasyonların teşvik edilmesi

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde yeni iş modellerinin ve inovasyonların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Abonelik ve freemium modelleri, dijital platformların kullanıcı tabanını genişletmesine ve gelirlerini artırmasına olanak tanımaktadır. Bu iş modelleri, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Ayrıca, sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojileri, müzik deneyimini daha etkileşimli ve sürükleyici hale getirerek yeni iş modelleri ve gelir kaynakları yaratmaktadır. Müzik endüstrisi, bu yenilikçi teknolojileri benimseyerek gelecekteki gelişmelere uyum sağlamalıdır.

Sanatçılar için eğitim ve destek programlarının oluşturulması

Dijitalleşmenin getirdiği fırsatlardan en iyi şekilde yararlanabilmek için sanatçıların dijital becerilerini geliştirmeleri önemlidir. Dijital prodüksiyon araçları ve yazılımlarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için sanatçılara yönelik eğitim ve destek programları oluşturulmalıdır. Ayrıca, dijital pazarlama stratejileri, telif hakları yönetimi ve dijital platformlardan gelir elde etme konularında sanatçılara rehberlik edecek kaynaklar sunulmalıdır.

Küresel işbirliklerinin ve ortaklıkların teşvik edilmesi

Dijitalleşme, müzik endüstrisinde küresel işbirliklerini ve ortaklıkları teşvik etmektedir. Sanatçılar, plak şirketleri ve dijital platformlar arasında uluslararası işbirlikleri ve ortaklıklar kurularak müzik eserlerinin global ölçekte tanıtılması ve dağıtılması sağlanmalıdır. Bu tür işbirlikleri, müzik endüstrisinde çeşitliliği arttırmakta ve farklı kültürlerin müziklerinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi

Dijitalleşmenin müzik endüstrisindeki etkilerini anlamak ve gelecekteki trendleri öngörmek için sürekli araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yatırım yapılmalıdır. Müzik endüstrisindeki aktörler, dijital dönüşüm süreçlerini analiz eden ve yenilikçi çözümler sunan araştırma projelerine destek vermelidir. Bu kapsamda, akademik kurumlar ve endüstri kuruluşları arasında işbirlikleri teşvik edilerek, müzik endüstrisinin dijitalleşme sürecine yönelik stratejik bilgiler üretilmelidir.

Bu öneriler, dijitalleşmenin müzik endüstrisi üzerindeki etkilerini yönetmek ve bu dönüşüm sürecinde karşılaşılan zorlukları aşmak için stratejik bir çerçeve sunmaktadır. Müzik endüstrisi, dijitalleşmenin sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirerek ve karşılaşılan zorluklara yenilikçi çözümler üreterek, sürdürülebilir bir geleceğe doğru ilerleyebilir. Bu bağlamda, dijitalleşmenin müzik endüstrisindeki etkilerini anlamak ve bu dönüşümleri stratejik bir perspektifle ele almak, müzik endüstrisinin sürdürülebilirliği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahn, I., & Yoon, K. (2009). On the impact of digital music distribution. *CESifo Economic Studies*, 55, 306-325.
- Alaei, S., Makhdoumi, A., Malekian, A., & Pekec, S. (2020). *Revenue-Sharing allocation strategies for Two-Sided media platforms: Pro-Rata versus User-Centric*. ERN: Consumption.
- Alles, H. (1980). *Music synthesis using real time digital techniques*. Proceedings of the IEEE, 68, 436-449.
- Bender, M., Gal-Or, E., & Geylani, T. (2021). Attracting artists to music streaming platforms. *Eur. J. Oper. Res.*, 290, 1083-1097.
- Bockstedt, J., Kauffman, R., & Riggins, F. (2006). The move to Artist-Led On-Line music distribution: A theory-based assessment and prospects for structural changes in the digital music market. *International Journal of Electronic Commerce*, 10, 38 - 7.
- Budagyan, R., & Zaytseva, M. (2020). *Digital technologies in the modern music space*. Observatory of Culture.
- Cuntz, A. (2018). *Creators' income situation in the digital age*. World Intellectual Property Organization (WIPO) Economic Research Working Paper Series No. 49.
- Datta, H., Knox, G., & Bronnenberg, B. (2017). Changing their tune: How consumers' adoption of online streaming affects music consumption and discovery. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.2782911.
- Eiriz, V., & Leite, F. (2017). The digital distribution of music and its impact on the business models of independent musicians. *The Service Industries Journal*, 37, 875 - 895.
- Galphat, Y., Gole, O., Baradkar, P., Gawali, S., & Sahane, Y. (2023). *Blockchain based music streaming platform using NFTs*. 2023 International Conference on Sustainable Computing and Smart Systems (ICSCSS), 1598-1603.
- Hesmondhalgh, D. (2020). Is music streaming bad for musicians? Problems of evidence and argument. *New Media & Society*, 23, 3593 - 3615.
- Klipfel, K. (2017). *Midi motion: Interactive music composition gloves*. TEI '17: Proceedings of the Eleventh International Conference on Tangible, Embedded, and Embodied Interaction. 757-760.
- Kumar, S., & Jain, V. (2021). A survey on business profitability for a music artist by advertising on YouTube. *The Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 27, 806-812.
- Kurt, Ş., Ceylan, E., Bodur, A., & Yüksel, G. (2023). Dijital dönüşüm ve öğrenci değerleri üzerindeki etkisi: Öğretmen görüşlerine dayalı bir araştırma. *Journal of Academic Social Resources*, 8(49), 2652-2662.
- Leyshon, A. (2009). The software slump?: Digital music, the democratisation of technology, and the decline of the recording studio sector within the musical economy. *Environment and Planning A*, 41, 1309 – 1331.
- Loren, L. (2003). Untangling the web of music copyrights. *Case Western Reserve law review*. 53(3). (673-721).
- Marshall, L. (2015). Let's keep music special. F—Spotify: On-demand streaming and the controversy over artist royalties. *Creative Industries Journal*, 8, 177 - 189.
- Möllenkamp, A. (2019). *The digitalization of musical instruments and musical practice*. *Digitalization in Industry*. Palgrave Mcmillan.

- Moorer, J. (1977). *Signal processing aspects of computer music: A survey*. Proceedings of the IEEE, 65, 1108-1137.
- O'Dair, M., & Beaven, Z. (2017). The networked record industry: How blockchain technology could transform the record industry. *Strategic Change*, 26, 471-480.
- Priest, E. (2021). The future of music copyright collectives in the digital streaming age. *The Columbia Journal of Law & The Arts*. Vol.45, No.1, 1-46.
- Prokúpek, M. (2020). Digitalization of cultural and creative industries and its economic and social impact. *Examining Cultural Perspectives in a Globalized World*. IGI Global. 117-140.
- Ruiz-Resto, J. (2023). Nexus of cultural entrepreneurship and digital musicality: Exploring afro-diasporic music entrepreneurship in the digital music industry. *IJMEL*, 1(1), 24.
- Sak, R., Sak, İ., Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Document analysis as a research method. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Scharf, N. (2021). The evolution and consequences of digital rights management in relation to online music streaming. *Legal Studies*, 42, 61 - 80.
- Tarr, E. (2022). Digital models of analog circuits for musical audio production: A review of techniques and library for automated circuit solving. *The Journal of the Acoustical Society of America*. Vol.152, Issue 4, 178-180.
- Towse, R. (2020). Dealing with digital: the economic organisation of streamed music. *Media, Culture & Society*, 42, 1461 - 1478.
- Wagman, S. (2009). I want my Mp3: Legal and policy barriers to a legitimate digital music marketplace. *Journal of Intellectual Property Law*, Vol.7, Issue 1, 17-95.
- Wagner, T., Benlian, A., & Hess, T. (2013). The advertising effect of free -- Do free basic versions promote premium versions within the freemium business model of music services?. *2013 46th Hawaii International Conference on System Sciences*, 2928-2937.
- Waldfogel, J. (2017). How digitization has created a golden age of music, movies, books, and Television. *Journal of Economic Perspectives*, 31, 195-214.
- Wall-Andrews, C. (2023). Meta-Analysis on the importance of entrepreneurship in Canada's music industry. *Artivate*. 11. 1 - 23.
- Xiaorui, G. (2023). The evolution of the music industry in the digital age: From records to streaming. *Journal of Sociology and Ethnology*. Vol. 5: 7-12.
- Yang, Y. (2024). Analysis of different types of digital audio workstations. *Highlights in Science Engineering and Technology*, 85, 563-569.

URL

URL1. <https://www.ableton.com/en/blog/studio-as-an-instrument-part-1/>

URL2. <https://blogs.unimelb.edu.au/mind/music-therapy-in-virtual-environment>